

Največji slovenski dnevnik
v Združenih državah

Velja za vse leto - \$6.00
Za pol leta - \$3.00
Za New York celo leto - \$7.00
Za inozemstvo celo leto - \$7.00

GLAS NARODA

List slovenskih delavcev v Ameriki.

The largest Slovenian Daily in
the United States.
Issued every day except Sundays
and legal Holidays.
75,000 Readers.

TELEFON: CORTLANDT 2876.

Entered as Second Class Matter, September 21, 1903, at the Post Office at New York, N. Y., under the Act of Congress of March 3, 1879.

TELEFON: CORTLANDT 2876.

NO. 271. — ŠTEV. 271.

NEW YORK, SATURDAY, NOVEMBER 18, 1922. — SOBOTA, 18. NOVEMBRA, 1922.

VOLUME XXX. — LETNIK XXX.

TURSKI SULTAN MOHAMED POBEGNIL

Mohamed VI. je pobegnil, ko je izjavil Kemal, da bo prejšnji sultan v družbi svojih ministrov stavljen pred sodni dvor. — Sultan se ni odpovedal prestolu ampak se je umaknil, da zaščiti lastno kožo.

Carigrad, Turčija, 17. novembra. — Mohamed VI., turški sultan, je pobegnil iz Carigrada na krovu angleške bojne ladje, namenjene na otok Malto.

Beg sultana je sledil sporočilom iz Angore, da je sprejela zbornica turških nacionalistov resolucijo, katero ji je predložil Muštafa Kemal paša in ki določa, da se uvede sodnijsko postopanje proti dosedanemu sultanu in njegovim ministrom. Na poznejši čas pa je bil preložen sklep, kako naj se izvede to resolucijo.

Kakor hitro se je vkrcal sultan na angleško ladjo, je izjavil na odločen način, da se s tem ne odločuje prestolu, temveč da se le umika iz neposredne nevarnosti, ki mu preti.

Dosti kritike je opaziti v turškem časopisu glede dozdevne propagande v Združenih državah, ki se baje obrača proti Turčiji. Anatolska časnikarska agentura, ki je oficijelno trobilo angorske vlade, izjavlja, da vodijo to kampanjo ameriški misijonarji ter pomožni delavci, ki skušajo, kot trdi, dovesti do vojne med Turčijo ter Združenimi državami.

— Mi opozarjamo vse nepristranske ter vestne Amerikane, — se izjavlja v ugotovili agenturi, — da je nudila nacionalistična vlada vse mogoče udobnosti in gostoljubnost tem ljudem in sedaj smo izvedeli v svojo veliko žalost, da so se obrnili ti ljudje proti nam.

— Ne potrebno je izjaviti, da so vsa ugotovila, katera so izdala, priprata obrekovanja. Ta ugotovila so povzročila globoko ogorčenost turškega naroda in njegovih zastopnikov napram Amerikancem.

Podadmiral Bristol, ameriški visoki komisar, je dobil od zdravnega departamenta sporočilo, da je bil imenovan ameriškim opazovalec na mirovni konferenci v Lausanne ter se pripravljati, da odpotuje v Švico v teku enega ali dveh dni.

Angora, Mala Azija, 17. nov. — V svojem nagovoru na narodno skupščino, ki se je tical prelazitve mirovne konference v Lausanne na dan 20. novembra, je rekel Riuf paša, poslušajoči minister za zunanje zadeve:

— Mi smo si želeli hitrega miru. Ponoviti moram, da ne bomo mogli sprejeti nobene odgovornosti za katerikoli dogodek, ki bi bil posledica nadaljnjega odgodaanja konference.

VILJEM CUNO — NOVI NEMŠKI KANCELAR

Socialisti niso proti novemu kancelarju, dr. Viljemu Cuno ter mu ne bodo delali nikakih težkoč.

Berlin, Nemčija, 17. novembra. Dr. Viljem Cuno, kateremu je poveril predsednik Ebert sestavo novega ministrstva, je stopil takoj v zvezo z raznimi strankarskimi voditelji, da se informira glede njih stališča napram kabinetu dela, katerega hoče on postaviti. Tako ministrstvo naj bi obstajalo, soglasno z njegovim načrtom, iz zastopnikov srednjih strank ter socialistov, ne da bi imelo kak izrecno strankarski značaj.

S svojega potovanja v Hamburg kamor se je napotil v osebnih zadevah, se bo vrnil že jutri, nakar bo nadaljeval s svojimi pogajanjimi z voditelji strank v parlamentu. Čeprav govore v državnozbornih krogih, da je bil deležen srčnega sprejema, je skoro nemogoče, da bi mogel dr. Cuno sestaviti svoj kabinet pred ponedeljkom. Dr. Cuno je bil eden prvih v vrstah takozvanih nevturalnih voditeljev, katere je smatral predsednik Ebert za zmožne, da pripomorejo k gospodarski preobnavi naroda na temelju nepristranskih pravcev.

Po mnenju krogov v državnem zboru ima dr. Cuno, ki je sicer novinec v parlamentarnih zadevah, eno prednost in sicer to, da ni obremenjen s strankarskimi obveznostmi in da se vsled tega lahko peča s sedanjo krizo na nepristranski in stvarni način.

Po pogovoru s socialističnim voditeljem Muellerjem, ki je zadovoljivo potekel, je socialistična stranka danes zvečer sklenila, da ne bo nudila nobenega odpora stvarjenju novega kabineta. To je tembolj pomembno, ker je radikalne znanje, da ima dr. Cuno namen povabiti ljudsko stranko na sodelovanje pri vladi.

Berlin, Nemčija, 17. novembra. Državnemu zboru je bila predložena predloga, s katero naj bi se proglasilo izvrševanje volilne pravice za državljansko dolžnost. Tem potom naj bi nastopila vlada proti takozvani "volilni ustrujenosti" in brezbrzičnosti, ki se je polastila najširših krogov.

Rdeča Saška namerava samostojno izvesti ločitev cerkve od države, medtem ko je nemški državni zbor odklonil tozadevno predlogo.

DVA PSA GA NISTA MOGLA ŠČITITI PRED ROPARSKIMI MORILCI.

New City, N. Y., 17. nov. — V bolnici v Nyaek je podlegel dobljenim ranam neki Gustav Smith, ki je imel tukaj svojo farmo ter živel že petnajst let kot samotar. Rane so mu morali prizadeti v njegovi hiši roparji, ki so vdrli vanjo. Brez dvoma so bili mnenja, da ima stari mož skrite zaklade, ker sta stražila njegovo hišo dva močna in zelo popadljiva psa. Neki pomožni šerif, ki se je približal hiši, katero je hotel preiskati, je moral oba psa ustreliti.

PEŠNIK KIPLING JE BIL OPERIRAN.

Londoin, Anglija, 16. nov. — Rudyard Kipling počiva danes v neki londonski bolnici po resni operaciji in zdravniki izjavljajo, da je njegovo zdravstveno stanje zadovoljivo.

Operacijo je izvršil znani kirurg Sir John Bland-Sutton.

ZRAKOPLOVNA NESREČA.

Na desni je slika ameriškega poročnika John Blaneja, na levi pa prostor, kjer se je ponesrečil s svojim aeroplanom pri Hartford, Conn. Ponesrečil se je ob priliki vojaških vaj, katerih se je udeležilo trinajst ameriških zrakoplovov.

IZGUBE VSLED POTRESA NISO PREVELIKE

Oficijelne statistike kažejo, da je bilo izgubljenih le 548 življenj tekom strašnih potresnih sunkov.

Santiago, Chile, 17. novembra. Revidirane statistike, katere je izdal minister za notranje zadeve, kažejo, da je znašalo skupno število onih, ki so bili ubiti tekom potresa zadnjo soboto le 548 oseb. Število poškodovanih pa je le lelema omenjeno, ter se našteva 837 takih slučajev. Poročila pa pa označujejo poškodovane, ki spadajo pod kategorijo Vallenar in Charnal, kot "neštivilne".

Poročilo pravi, da je obstajalo uničenje Antofagaste iz delnega uničenja nekaterih privatnih domov, izgube večjega števila čolnov in ladij ter poškodovanja bežične bzojavne naprave. Illapel, Tocopilla, Mejillones in Pampa Saliterra, — vsi ti kraji so ušli nepoškodovani. V Taital je odnesel morski val osem čolnov. Mesto Vallenar je v razvalinah in številu mrtvih znaša 333 ter poškodovanih približno 600. Dvanajst jetnikov je bilo ubitih in osemnajst poškodovanih, ko se je porušila jetnišnica.

Cela nižja, ležeča sekcijska mesta Charranala je izginila in med uničenimi poslopji je trgovski mestni del, železniška postaja, neka šola in strojne delavnice. Število mrtvih znaša sedemnajst in poškodovanih dosti več.

V Copiapo je bila uničena skoro polovica vseh poslopij in nadaljna poslopja so tako razdrpana, da ni mogoče stanovati v njih. Jetnišnica, sodnijsko poslopje, gledališče in cerkev, vsa ta poslopja so bila uničena in občinska hiša, poštni urad in nadaljni uradi so bili močno poškodovani. V tem kraju je bilo ubitih štiri in šestdeset ljudi.

Potres je bil prav posebno silen v bližini Copiapo pokopališča, kajti stresljaji so vrgli več je število trupel iz njih grobov. Razvaline ovirajo pot v kanalih in vojaki so pričeli podirati razrahljane zidove.

OPEKLINE POVZROČILE SMRT

Atlantic City, N. J., 17. nov. — Eli Phillop, star sedemnajst let, je umrl večeraj jutraj v splošni bolnici za opeklinami, katere je dobil v ponedeljek, ko se je užgal njegova obleka v neki tukajšnji strojni delavnici. Delal je s takozvanim "blow-torchom" ali plamenico, ki razvija strašno vročino.

NASTOP MUSSOLINIJA V PARLAMENTU

Italijanski diktator je ošabno nastopil v parlamentu ter rekel, da se zanaša na 300,000 svojih oboroženih pristavev. — Le 31 fašistov med 500 poslanci. — Mussolinijev program se tiče v prvi vrsti le notranjih reform.

Rim, Italija, 17. novembra. — Ministrski predsednik Mussolini je v svojem prvem nagovoru v poslanski zbornici izzval to zastopstvo, ter rekel da ni prišel v parlament, da prosi za milosti, temveč da jih sprejme.

Kar sem storil danes, — je rekel, — je formalno dejanje dvorljivosti napram vam, za katero ne zahtevam nikakega posebnega izraza hvaležnosti.

Ministerjalne krize je v zadnjih letih reševala poslanska zbornica s posebnimi političnimi manevri, a že drugič je italijanski narod strmoglavil parlament ter dal samemu sebi ministrstvo, ki stoji nad parlamentom.

Obožavateljem konstitucionalizma puščaj razprave o tem, vendar pa pravim, da ima revolucija svoje pravice.

Nato je novi ministrski predsednik seznanil parlament s svojim programom. Slednji se tiče notranjih reform. Pojasnil je na kratko inozemsko politiko vlade ter zahteval neomejeno avtoriteto za prosto roko pri izvedenju fiskalnih in birokratičnih izpremenb.

Noben italijanski ministrski predsednik ni še nastopil pred parlamentom s takim samozaupanjem. Čeprav sedi v zbornici le 31 fašistovskih poslancev (če je narod za fašiste, zakaj pa ni poslal v zbornico same fašiste?) in skupnem številu petstotih poslancev, se ni novi ministrski predsednik posluževal nikakih opravičevalnih fraz kot so jih bili vajeni njegovi predhodniki, ki so delali s koalicijskimi silami. On je naravnost "zahteval" zaupnico.

Samemu sebi sem naložil omejitve, — je rekel. — Rekel sem si, da je najvišja modrost ne odpovedati se samemu sebi po izvojevanju zmagi. S tristo tisoč možmi, ki so polno boroženi, opremljeni ter pripravljeni verno izpolniti vsa povelja, sem lahko kaznoval vse one, ki so sramotili fašizem in ki so kovali zarote proti njemu.

Glede zunanje politike Italije hočemo slediti politiki dostojanstva in koristnosti. Mi ne moremo slediti politiki altruizma ter popolne izročitve v roke drugih. Italija je danes mogočna (?) in v inozemstvu so pričeli priznavati to njeno sila, katere ni treba niti zmanjševati, niti pretiravati. — Oni, ki želijo videti praktične dokaze našega pijateljstva, nam morajo nuditi iste dokaze. Fašistovska Italija noče raztrgati pogodb. Noče zapustiti svojih zaveznikov iz vojnega časa. Italija

BEGUNCI IZ SMIRNE JEDO KUHANO TRAVO.

Washington, D. C., 17. nov. — Stradajoči begunci na otokih Egejskega morja potrebujejo več kot sto ton moke vsaki dan, da ostanejo pri življenju ter bi morali dobiti sto tisoč odev in enako veliko število parov čevljev, soglasno z zastopnikom Ameriškega rdečega križa v Atenah, Mr. Hubbardom.

Isti je sporočil, da se preživljajo begunci na nekaterih otokih s kobilicami, dočim kuhajo na drugih otokih travo, katere nočejo zavijati niti koze.

GENERAL PILSUDSKI BO ZOPET IZVOLJEN

Predsednik poljske republike pa ne bo mogel poslovati, dokler ne bo organizirana koalicijska v parlamentu.

Varšava, Poljska, 17. novembra. Zopetna izvolitev maršala Pilsudskega kot predsednika poljske republike je vsprico najnovejših poročil, tikajočih se senatorskih volitev, odvisna od dogovora med nacionalisti teh radikalnim krikom prejšnjega ministrskega predsednika Witoša, da se na ta način ustvari delavno večino v poslanski zbornici in senatu.

Če ne bo prišlo do take delavne večine, bo držala ne-poljska skupina v svojih rokah ravnotežje sile, kajti nacionalisti in radikali so najbrž pridobili vsak po dve petini sedežev v poslanski zbornici in senatu.

Neoficijelna, a skoro popolna poročila glede senatorskih volitev, ki so se vršile v nedeljo, kažejo, da so dobili inacionalisti 49 senatorskih sedežev, Witoševa stranka 17, socialisti 7, liberalna skupina kmetov 8, delavska stranka 2, stranka narodnostnih manjšin 26 in neodvisni dva sedeža.

Predlagani dogovor med nacionalisti ter skupina Witoša bo imel v slučaju udeleževanja najbrž za posledico, da bo postal Witoš predsednik poslanske zbornice in da bo njegova skupina v povračilo podpirala nacionaliste v njih izbiri predsednika republike.

Maršal Pilsudski, ki se opira predvsem na radikalno stranko, bo najbrž izvoljen od radikaleev, s pomočjo ne-poljskih glasov, če se ne bodo polastili kontrole nacionalisti potom zveze s kako drugo kombinacijo.

Obe hiši narodne skupščine se bosta sestali dne 28. novembra in predsedniške volitve se bodo najbrž vršile sredi decembra.

MOSKVA POTREBUJE VEČ DOMOV.

London, Anglija, 17. nov. — Šeststo milijonov dolarjev bo treba, da se nanovo zgradi Moskva, — je izjavil polkovnik Cripps, ki je dobil ravnokar skoro neomejen kontrakt s sovjetsko vlado.

En milijon in petsto tisoč ljudi živi v Moskvi v manj kot 160 tisoč apartmentih, torej povprečno deset ljudi na en apartment, — je izjavil polkovnik, ki se je ravnokar vrnil semkaj. — Povratek k normalnim razmeram, kot so obstajale pred vojno, bi zahteval nadaljnih 120,000 apartmentov.

Cripps je že zgradil večje število velikih poslopij za sovjete ter popravil še večje število nadaljnih. Glavna težkoča pri tem je seveda vprašanje plačila.

— Za enkrat, — je rekel Cripps — popravljam poslopja in v povratek mi dajo sovjeti neomejeno najemninsko pravico za dobo osemnajstih do dvajsetih let. Kjer so prišli pri tem vpovev hiše s stanovanji za privatnike, sem bil naravnost preplavljen od ljudi, ki so hoteli vzeti stanovanja v najem. V vseh slučajih pa sem bil toliko previden, da sem sklenil pogodbe na temelju zlatega rublja.

Velik utis je napravilo namreč očitno izboljšanje socialnih razmer. Postave in red se vzdržuje in vse se počasi vrača k normalnosti. Vse kaže, da bo ostala na krmilu sedanja vlada, čeprav predstavlja le majhno oligarhijo, kajti močna je in nikake druge administracije ni na razpolago. Lakota je minula in prodajalne so polne nemškega blaga.

DENARNA IZPLAČILA V JUGOSLAVIJI, ITALIJI IN ZASEDENEM OZEMLJU

se potom naše banke izvršujejo zanealljivo, hitro in po nizkih cenah.

Včeraj so bile naše cene sledeče:

Jugoslavija:

Razpoložila na sadnje pošte in izplačuje "Kr. poštni čekovni urad in "Jadranska banka" v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Kranju, Celju, Mariboru, Dubrovniku, Splitu, Sarajevu ali drugod, kjer je pač sa hitro izplačilo najugodnejše.

300 kron	\$ 1.45	1,000 kron	\$ 4.60
400 kron	\$ 1.95	5,000 kron	\$22.50
500 kron	\$ 2.40	10,000 kron	\$44.00

Italija in sosedeno ozemlje:

Razpoložila na sadnje pošte in izplačuje "Jadranska banka" v Trstu, Opatiji in Zadru.

50 lir	\$ 2.90	500 lir	\$25.00
100 lir	\$ 5.30	1000 lir	\$49.00
300 lir	\$15.00		

Za polizlajve, ki presegajo smook dvajsetstot kron ali pa dvajset lir dovoljujejo po močnejnosti še posebni popust.

Vrednost kronam, dinarjem in liram sedaj ni stalna, menja se večkrat in nepriznava; is tega razloga nam ni mogoče podati natančne cene vnaprej. Računamo po ceni onega dne, ko nam dosepe poslani denar v roke. Glede izplačil v ameriških dolarjih glejte poseben oglas v tem listu. Denar nam je poslati najbolje po Domestic Money Order ali pa New York Bank Draft.

FRANK SAKSER STATE BANK

82 Cortlandt Street

New York, N. Y.

Zakaj se Koledar tako dobro prodaja?

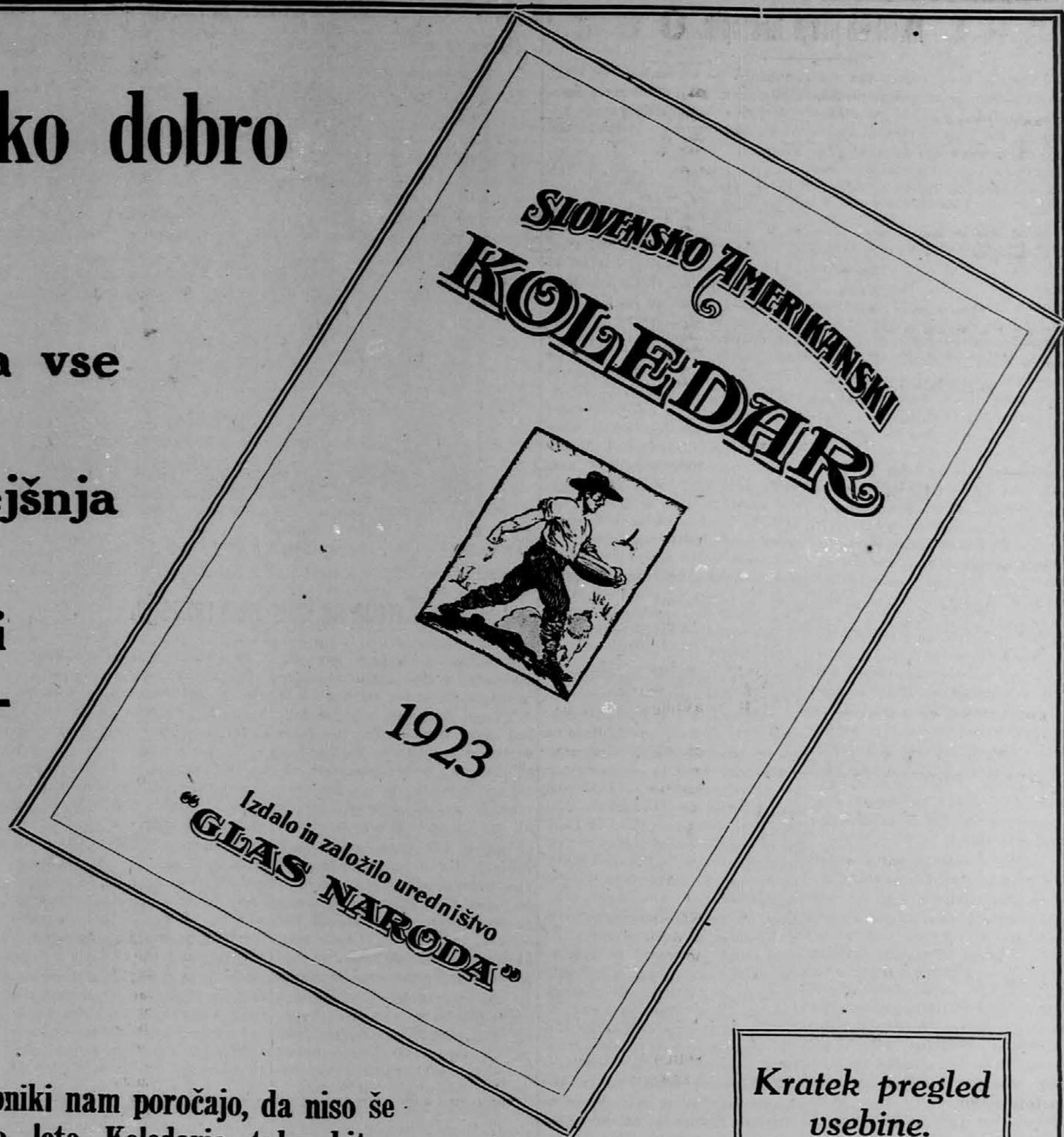
Ker glede vsebine presega vse dosedanje;

ker je bolj obširen kot prejšnja leta;

ker so prispevali vanj znani slovensko-ameriški pis-ci s svojimi prispevki;

ker ni nič dražji za Jugoslavijo kot za Ameriko.

Nobena slovenska hiša bi ne smela biti brez Koledarja.

Zastopniki nam poročajo, da niso še nobeno leto Koledarja tako hitro prodajali kot letos.

Večji in boljši Koledar za isto ceno.

Koledar vsebuje 194 strani z 47 umetniškimi slikami.

Glede lepih povesti, kratkih črtic, vsakovrstnih člankov iz zdravstva, naravoslovja, narodopisja, tehnike, šale, nasvetov za dom in gospodarstvo, velikih in krasnih umetniških slik presega vse dosedanje.

Naročite ga in se prepričajte.

Pošljite naročilo še danes.

Kratek pregled vsebine.

Večni koledar; Frank Oklešen: Slovenska sreča; Anton Terbovec: Na skrajnem zapadu; Deportacija, usoda slovenske družine v St. Louisu; Princezinja; Iz zgodovine Williamson okraja; Nepremagljivi Gavrizankar; Matija Pogorelec: Msgr. Jos. F. Buhu v spomin; Pozabljena mesta; Dr. Aleksander Graham Bell; Leap Frog; O jugoslovan-skem kralju in kraljici; Kdaj je bilo dobro na svetu?; Premogarska stavka; Dr. Jos. V. Grahek: Zdravstvo; Razne zanimivosti; Najbolj okrutni ljudje; Pavico-ljubna botra; Dr. Walter Rathe-nau; Kako zavarovati se pred strelo; Luč, barva in razpolo-žnje; Ali ribe slišijo; Kako po-stanejo vojne; Ali izhajajo člo-veška plemena od enega pleme-na?; Kitajska civilizacija; Ve-ra v pravih časih; Človek v aravi; Kdaj bo svet res do-ber?; Stoletnica vlaka; Mimi Arko: Iz moje zbirke; Podgane; Borba proti moskitom; Inteli-genca slonov; Smrt Michaela Collinsa; Problemi tehnike; Smrt Karola Habsburškega; Onesvečenje; Ustroj sovjetske federativne republike; Svet se je naveličal kraljev; Raznotero-sti; Kosmične megle; Izpremi-njajoče se in nove zvezde; Ali ženske res ljubijo mir?; Tvor-nica; Za smeh in kratek čas.

Slovenska sreča. Spisal F. Oklešen.

MALU potem, ko je došel na Ku-lee iz Brooklyna, Jim Stepec, so se zgodile neprilike. Prišel je semkaj, da bi srečo našel in tako po-množil svojo malo dedščino, ki mu jo je bil zapustil neki stric na drugem koncu visečega mosta. Toda prišel je v slabem času, ker sladkor je naenkrat padel iz svojega visokega trona, ravno tako kot so padali maliki po indijskih vaseh, ko je Kristof Kolumb prvič obiskal ta biser Antiljev pred kakimi štiristo leti, s svo-ji menihi poskritimi v obleki kristjan-skih vojakov.

Bil je to petek; ne vem ravno, če je bil tudi trinajsti dan meseca ali ne; ven-pravjo nekateri ameriški Slovenci. Ne-kaka težka tišina je vladala po vročem zraku; niti listje na senčnih drevesih, ki rastejo na obeh straneh Srednjega Parka, se ni gnilo. Cel dan smo zrl na prestraše-tresla pred viharjem, ki se nam je hitro bližal.

Da, vsi so se tresli pred viharjem, sa-mo Jim ne. Bil je to edini človek na Ku-lee, ki se je veselo bavil s svojo malo tr-govino kakor vsak dan, in se ni prav nič zavedal, da bi mu kaj pretilo. Pa-tako smo Slovenci; še v pekin bomo ve-

selo žganje pili, če ga bo; če ga ne bo, ga bomo pa skuhal. Precej zarano zjutraj me je obiskal v uradu, in obraz mu je izžledal srečen in vesel kakor še nikoli poprej, niti tistikrat, ko mi je bil usesa s peskom napolnil zadaj za šolo, kjer sva na lahko pokrivalo nedolžne nožice.

„Le poglej jih, Frank; kaj ne da so lepi?“ mi je dejal ko mi je pokazal polno pest pisanih čekov. „Ravno so mi jih dali moji kupovalci. Skoraj vse blago je prodano; še danes bom telegrafiral v New York po več blaga. Pa kako vesela bo Mary! Takoj pojdem na banko in jih zamenjam za ameriške dolarje.“

Kmalo potem, ko je Jim odšel, me je poklical po telefonu nek prijatelj ban-ke. „Tista velika banka na nasprotnem oglu od nas je ravno zaprla vrata. Pa koliko izgube bo! To bo strašno“, je de-jal in obesil telefon. Hotel sem še več izvedeti, pa je gotovo že klical kakega drugega prijatelja, da bi mu naznanil ne-srečno poročilo. Mislim sem takoj o Jimu in njegovih čekih.

Jim se je povrnil prihodnji dan, in solze so mu padale iz oči. „Glej no, te hudite, kar duri so mi v nos zaloput-nili. Trkal sem in trkal, pa mi niso ho-teli odpreti. Potem je prišel policaj in me je odgnal.“

Cena 40c

Slovenic Publishing Company
82 Cortlandt St., New York

11:17

Priloženo pošiljam \$....., za kar Vas prosim, da mi takoj pošljete izt. „Slovensko-Amerikanski Koledar“ za leto 1923.

Ime
Naslov

Misli ob prvih nastopih.

Načelnik nove italijanske vlade Mussolini je razposlal prefektem okoliščin, v kateri jim strogo nalaga, kar je samo ob sebi umevno: naj vršijo svojo dolžnost z razumnostjo in absolutnim posvečenjem najvišjim interesom domovine.

Istodobno je kot začasni voditelj ministrstva za zunanje stvari odposlal načelnikom angleške in francoske vlade brzojavki, v katerih pravi, da hoče poverjeno mu nalogo varovanja koristi svoje domovine vršiti v skladu s kristni mirom in civilizacije sveta ter da želi prijateljstvo solidarnost zavezniških narodov, ki da je neobhodni predpogoj za izdatno njihovo politično delovanje.

To bi bila prva dva koraka ministrstva predsednika Mussolinija kot upravitelja ministrstva za notranje stvari in kot voditelja zunanje političnih poslov. In priznavamo brez drugega dva pametna koraka. S temi svojimi, rekli bi, nastopnimi "zglasitvami" pa je g. Mussolini v resnici ubral le pot prejšnjih vlad. Tudi te so vedno naglašale, da v sedanjih težkih krizi potrebuje Italija notranjega miru in strogega spoštovanja zakonitosti. — Dalje so tudi prejšnje vlade vedno naglašale, da vsem povzročam da je v najvišjem interesu Italije, da spravlja svojo zunanjo politiko v sklad z delovanjem drugih, posebno zavezniških držav in narodov za vzpostavitev Evrope in zagotovitev trajnega miru.

Veliko vprašanje pa je sedaj, ali bo nova italijanska vlada sledila pri zasledovanju teh velikih ciljev. Prejšnje vlade so pač često govorile lepe in pametne besede, dejanja pa so bila navadno v strogem protislovju s pravo besedo. Koliko starih lepih besed, kakor jih je izgovoril načelnik nove vlade, smo čuli tudi doslej o potrebi notranjega miru, o potrebi, da se vse stranke pri svojem političnem uveljavljanju poslužujejo le zakonitih sredstev, kakor je to dostojno ustavne, svobodoljubne in civilizirane države! Kakor v zasmeh vsem takim lepim naukom pa smo sodoživljali v Italiji že par let dogodka, ki so bili kričeče nasprotje vsake zakonitosti, vsake državljanske svobode, golo zanikanje ustavnih svobod, dogodek torej, ki niso ustrezali ne potrebi notranjega miru, ne služili ugledu italijanske države pred zunanjim svetom!

Pa tudi na polju zunanje politike Italije niso bili programi dosedanjih vlad v skladu s praktičnimi dejanji. Nočemo konkretizirati. Ugotovili smo le dejstvo, ki je doneslo Italiji neizmerno škodo in ki smo ga posebno bridko občutili mi kot slovenski državljani Italije. Saj smemo biti odkriti. Ravno v tem svojem svojstvu — kot Jugoslovenci in italijanski državljani — se zavedamo živo slej ko prej, da je vsa naša bodoča usoda v visoki meri odvisna od razmerja med našo in sosednjo jugoslovensko državo, oziroma jugoslovenskim narodom, ki mu etnično pripadamo tudi mi. Tudi v tem pogledu je Mussolini s svojim razgovorom z zastopnikom lista "Stampa" izpregovoril besedo, ki jo morda smemo smatrati za tolažilno in pomirjevalno. Zavrnil je z ostro besedo govorico o "dalmatinski nevarnosti" in je naglašal, da je dalmatinsko vprašanje že rešeno. Seveda more vzbuditi dvome in sume njegova pripomba, da glede izpravnitve Dalmacije ni mila sklenjena nikakva pogodba z Jugoslavijo. Iz te njegove izjave bi se moglo različno sklepati. Njegovo naglašanje, da ni govora o kakih dalmatinskih nevarnostih, dopušča nado, da tudi to vprašanje ne bo oviralo dosega dobrih odnosov med obema državama, a Dalmacija in Reka sta os jadranskega vprašanja. Nič ne bo bolj, da je Italija v visoki meri zainteresovana pri tem vprašanju. Jugoslavija pa tudi. Edina res srečna rešitev je zato le v sporazumu, ki bi enako varoval interese obeh držav. Če bi to vprašanje ostalo nadalje sporno in holko, bi tudi Italija ne mogla priti do tega, kar tudi Mussolini naglašala kot njeno najpomembnejšo potrebo: do notranjega in zunanjega miru, ki ji edini more omogočiti tisto težko delo za nje notranjo politično in gospodarsko krepitev.

Saj vidimo na dogodkih teh dni. Edino le dejstvo, da ob sedanjem velikem prevratu v notranjem političnem življenju Italije ni prišlo do viharne stresljajev, je pripisati, da vnanji kapital ni tako reagiral na škodo italijanske valute, kakor bi bil sicer gotovo, kar bi bilo gotovo prevaro. Šlo milijarde škode za gospodarstvo Italije. Nič manj škoda pa bi ne nastala zanj, če bi vnanja politika Italije odpirala nevarnost napetega, ali celo navratnega sovražnega razmerja do sosedne jugoslovanske države. Saj uči zgodovina postanka konflikta med bivšo Srbijo in bivšo avstro-ogrsko monarhijo, da se pač ve, kje in kako je spor nastal, nikdar pa se ne more vedeti, kje in kak mu bo konec. Videli smo, da taki spori med dvema državama ne ostajajo — kakor se pravi — osamljeni. Iz avstro-ogrskega konflikta je nastal svetovni požar, svetovna vojna.

Pa še na nekaj bi opozorili. Jadransko vprašanje je gotovo velike važnosti za Italijo. Italijanski državnik pa naj ne pozablja na še veliko važnejše sredozemsko vprašanje. Prvo je — če smemo rabiti to prišpodo — le dovod na pot do velike sredozemske "luže". Zgodovina pa priča, da Italija ni mogla nikdar izdatno uveljavljati svojih neizmernih interesov na Sredozemskem morju, dokler je bila — v trozvezi — vezana na protijugoslovensko politiko Nemčije in Avstro-Ogrske. Že radi svojih interesov na Sredozemskem morju potrebuje Italija mirnega in varnega balkanskega zaledja. Dobri državljani smo, če želimo, da bi nova italijanska vlada odnehala od tiste zgrešene "političke prestiža", ki so jo italijanski državnik zasledovali v jadranskem vprašanju in ki je ustvarjala neprestano napetost med jugoslovensko in italijansko državo.

("Edinost")

Lenin za radikalno politiko.

V razgovoru s sodrušnikom "New York Herald" je zastopnik sovjetske vlade Kretinski izjavil, da je Lenin predložil osrednjemu izvrševalnemu vserskemu odboru program o radikalni spremembi sovjetske gospodarske politike. Program vsebuje: 1. Vrnitev premoženja vsem prejšnjim lastnikom, toda le v vrednosti do 10.000 zlatih rubljev. 2. Vrnitev prejšnjim lastnikom večjih in manjših podjetij gotovega premoženja v obliki koncesij pod pogojem, da gotovi del eventualnih dobičkov pripade v korist sovjetski vladi. 3. Vzpostavitev mednarodnih zakonov o lastnini, toda le do meje 10.000 zlatih rubljev in 4. uvedba pogajanj z evropskimi vladami glede povrnitve lastnin in podjetij tujcem, toda tudi to pod gotovimi pogoji.

AMERIKANCI V BERLINU BREZ PURANOV.

Iz Berlina poročajo: — Ameriški puran je v Nemčiji izmrla vrsta ptice, sodelano z berlinskimi restavraterji, kojih agenti so se vrnili s prvega nakupnega potovanja s poročilom, da ni najti v Nemčiji niti enega purana. Na stotine Amerikancev je naročilo, če dolgo vnapre obede za Zlati hvalni dan, ker so domnevali, da bodo morali ostati brez vsake purane pečenke. Berlinski gostilničarji, katere obiskujejo Amerikanci, so pričeli sedaj iskati purane v sedanjih deželah in vsled tega je še vedno nekaj upanja.

Pomanjkanje puranov pomeni, da so se kokušerjeji v Nemčiji vrnili k statusu kot je obstajal pred vojno, v Nemčiji, kjer se niso pečali z reje puranov.

PRVA SLIKA MUSSOLINIJEVEGA KABINETA.

To je prva slika Mussolinijevega kabineta, ki sedaj vlada v Italiji. Predsednik Mussolini je zadržav v sredi.

Evropa na kriti nem razpotju.

Nade, ki so jih gojili evropski diplomati v času svetovne vojne in tekom štirih let, od kar vlada v Evropi takozvani mir, se žalibog niso uresničile. Zaželjeni mir, nemoteni nacionalni, kulturni in gospodarski razvoj posamičnih evropskih narodov je danes prav tako, če ne bolj ogrožen, kot je bil pred 8 leti. Evropska vojna, ki naj bi bila onemogočila zatiranje malih narodov in zagotovila njihovo eksistenco, neodvisno politično in kulturno življenje, je sicer izpremenila zemljevid Evrope, ni pa zadovoljila onih mas, ki so nosile vso težo vojne na svojih ramah. Te mase ne priznavajo niti zmagovalcev, niti premagancev, njim ne zaostajajo krpa nje gospodarsko raztrgane Evrope z vsakovrstnimi konferencami in resolucijami, njihova psihologija je danes ista kot je bila v času rimske imperije. Panem et circenses, to je geslo današnjih širokih slojev evropskih narodov, ki je bilo pred tisoč leti rimskega plebsa. Borba za obstanek to je alfa in omega človeškega življenja.

Ta borba, ki se je vršila do najnovejšega časa v okvirju posamičnih držav, se je začela v zadnjem času individualizirati, ona dobiva deloma nacionalni, deloma pa razredni značaj. Veliki dogodki v zgodovini človeštva imajo po navnavnih zakonih velike posledice. Med največje dogodke spada brez dvoma zadnja svetovna vojna, ki ni omajala osnov gospodarskega življenja samo premaganih držav, temveč je vsekala globoko rano tudi gospodarskemu organizmu onih držav, ki so na papirju zmagale.

Gospodarska kriza v Evropi, ki je logična in neizbežna posledica vojne, je postala ona pravljica na repa, o kateri tako radi govorijo ruski otroci. Miška za mačko, mačka za psička, psiček za volka, volk za medveda, medved za babico, babica za deda, ded za rebo — vlečje, vlečje pa ne morejo izpuliti. In tako vlečje evropski diplomati to nesrečno rebo že štiri leta, repa pa stopi vedno bolj trdno. Z versailskim mirom se je pričelo. Rapallo, Genova, Haag, Mudanija so nadaljevali, vlekla bo Lausanna, repa pa bo stala kot je stala dosedaj. To je labirint, v katerem tava Evropa že štiri leta, išče izhoda, pa ga ne najde. Nad tem evropskim labirintom je že obupala trezna in solidna Amerika. To tavanje se ne opaža samo pri sodobni državnikih, temveč se instinktivno počlašča tudi širokih narodnih mas, ki jih je golo življenje prisililo, da stopijo v aktivno borbo za svoj obstanek. V času, ko skušajo diplomati rešiti evropsko krizo mirnim, diplomatskim potom, ko zdravijo bolnika z mirovnimi in mednarodnimi konferencami, prihajajo posamični narodi vedno bolj do spoznanja, da je tu potrebno nekaj izrednega, energičnega, resna operacija, ki naj vrni Evropi nekemu bolniku izgubljene življenjske sile.

Prvi resni poskus izvršiti sanacijo evropske krize na izreden način, je storila ruska revolucija. Vodje komunističnega gibanja, ki so bili do najnovejšega časa skrajno sentimentalni, so se postavili na stališče, da je treba podreti vse staro, uničiti solidno stavbo, ki so jo gradila tisočletja, do tal in sezidati novo. Prvi del tega "sanacijskega" načrta, ki se je pa k sreči omejil le na vzhodni ogel evropske zgradbe, se je popolnoma posrečil: Rusija je pprta, zidari, ki naj bi gradili novo stavbo, pa prihajajo do spoznanja, da bo treba poklicati stare inženirje in graditi iz starega materiala. Tako so začeli polagati temelj stavbe, ki bo kvečjemu le novo pobeljena, stala pa bo na istem mestu kot stara. Komunistično gibanje je ekstrem, ali krajni levi ventil politične napetosti, ki je nastopila po evropski vojni. — Njegova napaka leži v tem, da je preveč odprt, kar je povzročilo prevelik odtok parne sile in parni kotel se je ustavil.

Drugo gibanje kot protitež ali protipokus prvega, je fašizem, ki je po zadnjih dogodkih v Italiji postal odločujoč faktor v političnem življenju Evrope. Dočim je komunizem v praksi rezultat razočaranja takozvanih premaganih narodov — seme komunizma v Rusiji datira od rusko-japonske vojne — je fašizem posledica nezadovoljnih narodov, ki so zmagali, pa ne vidijo plodov te svoje zmage. Narodne mase so pričakovale od zmage zboljšanje svojega položaja v socialnem življenju, povojna doba pa je pokazala ravno nasprotno. Komunizem se naslanja predvsem na delavstvo in revnejše kmete, fašizem pa je našel oporo pri onih, ki so se aktivno udeležili vojne, pri mladih nacionalistih in pri armadi. Komunizem zahteva "vso oblast proletarijatu" fašizem pa vrača vso oblast kralju in militarizmu. To sta dva ekstrema, dve krajni poti, na kateri se pripravljajo evropski narodi, da dosežejo isti cilj — zboljšanje svojega obstanka. Prvo kot drugo gibanje izključuje srednjo pot, ki je vedno in povsod najkrajša in najsigurnejša.

K spoznanju, da je ta srednja pot neobhodno potrebna, če hoče Evropa premagati svojo gospodarsko krizo, že prihajajo ljudje, ki ne presoja položaja z domačega zvonika, temveč z mednarodnega stališča. Vprašanje repa, ta os, okrog katere se sučejo vsi povojni dogodki, se je začela obračati na drugo stran. Lloyd George je že sporazumen s Kristovim naukom "Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe", in pravi, da naj Nemčija plača toliko, kolikor more. O Društvu narodov meni, da ta mednarodna institucija, ki je poklicana, da štiti mir in blagostanje na zemlji, ne bo dosegla svojega vrhunskega cilja, dokler ne bodo zastopani v nji vsi veliki in mali narodi sveta. Žalibog so te lepe želje do danes samo na papirju izražene.

ne misli angleškega državnika in mnogo vode, pa morda tudi krvi bo še poteklo, preden se bodo uresničile.

Evropa stoji na razpotju. Kam bo krenila, bo-li izbrala ono pot, ki vodi k izhodni točki zopetne oborožitve in medsebojnega sovraštva, ali pa bo začela podirati vse, kar je gradila z naporom delom cela dolga stoletja težko dogovoriti. Vsekakor pa bosta igrala Rim in Moskva v najbližnjem času važno vlogo v mednarodnih odnosih. Politični vrtnice, v katerega sta zašla ruski in italijanski narod, lahko povzročijo v Evropi nov vihar, ki bo razgrajal in podiral z veliko večjo silo kot evropska vojna. Ta vihar, ki visi nad Evropo kot Damoklejev meč, lahko prepreči samo trezna, nesebična, mednarodna politika, ki mora žalibog tako malo upoštevano individualno Kristovo zapoved "Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe" uveljaviti tudi v mednarodnih odnosih. — Šele takrat, ko se bo volja posamičnih evropskih narodov otrešla sedanjega egoizma, ko bodo vsi narodi spoznali, da so odvisni drug od drugega, da je za blagostanje in mir na zemlji potrebno složno delo in medsebojno podpiranje, ne pa vsakovrsne politične fantazije, bo vprašanje o gospodarski vzpostavitvi Evrope dobilo realno podlago. Zato pa je potrebna še dolga naporna pot, ali pa dogodki, ki bodo ta naravni proces mednarodne treznosti nepričakovano pospešili.

Samomor neznanke.

Tržaški finančni stražniki, ki so patrolirali po širokem prostoru pred svetilnikom, so videli okoli 30 let staro žensko, ki se je bila ravnokar vrgla iz bližnjega obrežja v morje. Brž so tekli tja; toda bilo je že prepozno, ženska se je že potopila. Truplo nesrečne ženske so povlekli kmalu iz vode. Pri njej niso našli nikakršnih listin, ki bi izkazale njeno ime. Na roki je imela poročni prstan.

Iz Jugoslavije.

Žensko, učiteljico na Cetinju. Kakor se poroča iz Cetinja v Črni gori, se je tamkaj ustanovilo letos žensko učiteljske, ki je bilo že davno živa potreba.

Samomor upravnika topičerske ekonomije.

Veliko senzacije je vzbudil samomor upravnika državne topičerske ekonomije, Milana Grkovića. Ustrelil se je z lovske puške in še istega dne podlegel ranam. Na topičerski državni ekonomiji so vladale velike nerednosti, o čemer se je razpravljalo tudi že v skupščini Glavna kontrola je nato odredila preiskavo, ki je prišla na sled velikim manipulacijam upravnika in nekaterih uradnikov, s katerimi je bila država oškodovana za preko 750.000 dinarjev. Proti upravniku Grkoviću, knjigovodji Veselinoviću in uradniku Gjurgjeviću je bila zato na podlagi preiskave izdana kazenska ovadba. Iz strahu pred aretacijo pa se je upravnik Grković ustrelil. V njegovem stanovanju so našli pismo, v katerem priznava primanjkljaj, a dolži nereda in njegove smrti Veselinovića in Gjurgjevića.

Bolgarija zahteva redovno vojsko

Zbog nesigurnega položaja v nekaterih pokrajinah in ogrožanja mej je bolgarska vlada poslala Angliji, Franciji in Italiji noto, v kateri zahteva, da se Bolgariji dovoli gotov kontingent redovite vojske, ki bi ji omogočila vzdrževati notranji red in sigurnost meje.

Zanimivosti iz spominov nemškega cesarja.

(Obkroževalna politika Anglije.)

Leta 1905. se je izvršilo potovanje v Tanger, katero je Viljem prevzel "proti svojemu sreću". Pravi, da se je bal, da bi se potovanje pri takratnem položaju v Parizu moglo smatrati za provokacijo, v Londonu pa bi narasla naklonjenost za podporo Franciji v vojnem slučaju. Viljem je imel piko na Decasseja, katerega je sumnil, da hoče napraviti Ma-

vraštvo ali razprtijo med obema državama. Angleška "obkroževalna" politika je šla dalje svojo pot in se je pokazala zlasti na konferenci v Algecirasu. Viljem pravi, da je tam stopilo na dan angleško Nemčiji sovražno in Franciji ugodno delovanje na poseben ukaz kralja Edvarda VII., ki je sploh hotel Francijo podpirati ob vsaki priliki. S kanclerjem Bulowom se kmalu Viljem ni več dobro razumel. Zlasti se mu je zameril njegov govor v poslanski zbornici glede intervjuja v "Daily Telegraph", ko je svojega cesarja nezadostno branil in celo izjavil, da hoče za prihodnost preprečiti dosed. nagnjenje za osebno politiko. Po naraščajočih sporih med cesarjem in kanclerjem na eni strani ter kanclerjem in strankami na drugi je končno Bulow uvidel, da je njegovega kanclerstva konec in priporočil je cesarju svojega naslednika Bethmana Hohlwega. Viljem ga je poznal od svojih mladih let in ga je rečeč čislal. V zunanji politiki se je imel najprvo baviti s pozicijo Anglije napram Nemčiji, ker se je vedno bolj čutila obkroževalna politika kralja Edvarda VII., na Francoskem pa je naraščala strast za revanšo. Angleški kralj Edvard VII. je prišel v Berlin, kjer je bil zelo svečano in navdušeno sprejet. Ko mu je cesar sporočil podpis nemško-fran-

coskega sporazuma glede Maroka, je bil navidezno tega vesel in prijazno je pokimal, ko je cesar menil da bi značilo to korak k boljšemu sporazumevanju. Storil pa ni angleški kralj nikakega koraka v to svrhu. Edvard VII. je umrl in cesar je šel k pogrebu, ki je bil zelo slovesen. V letih 1909. do 1914. je posvečala Nemčija posebno paznost zunanjim dogo-

BIVŠI KAJZER PAR TRENUTKOV PRED POROKO.

Če fotograf ne laže, je bila vzeta slika nemškega kajzerja par tre nutkov pred njegovo poroko v Dornu.

roko za vojni zvok. Viljem je bil menja, da je Deleasse nevaren vzdrževanju miru in želel je na njegovo mesto zmernejšega politika Rouviera. To se je zgodilo in Viljem se je potrdil za ustvaritev boljše razmerja, pa se mu ni posrečilo. V notranji politiki sta se s kanclerjem zedimila, da bi se popravile razdrapane strankarske razmere s poslanski zbornici. Zlasti težko je bilo pridobivanje konservativcev, ki so se držali znanega levega verza: "Unser Koenig absolut, wenn er unseren Willen tut". Spojitev strank se je dosekla in Viljem je povedel, da je bilo veselje Berlinu nad porazom socialnih demokratov pri volitvah neizmerno. Angleški kralj Edvard VII. je prišel v Kiel 1. 1904. Najprvo je govoril s kanclerjem Bulowom. Šlo je za zvezo med Nemčijo in Anglijo, glede katere je izjavil angleški kralj, da je pravzaprav niti potreba ni, ker dejansko ne obstoji nikakr pravni vzrok za so-

wom se kmalu Viljem ni več dobro razumel. Zlasti se mu je zameril njegov govor v poslanski zbornici glede intervjuja v "Daily Telegraph", ko je svojega cesarja nezadostno branil in celo izjavil, da hoče za prihodnost preprečiti dosed. nagnjenje za osebno politiko. Po naraščajočih sporih med cesarjem in kanclerjem na eni strani ter kanclerjem in strankami na drugi je končno Bulow uvidel, da je njegovega kanclerstva konec in priporočil je cesarju svojega naslednika Bethmana Hohlwega. Viljem ga je poznal od svojih mladih let in ga je rečeč čislal. V zunanji politiki se je imel najprvo baviti s pozicijo Anglije napram Nemčiji, ker se je vedno bolj čutila obkroževalna politika kralja Edvarda VII., na Francoskem pa je naraščala strast za revanšo. Angleški kralj Edvard VII. je prišel v Berlin, kjer je bil zelo svečano in navdušeno sprejet. Ko mu je cesar sporočil podpis nemško-fran-

kom, pri tem pa pospeševala izgradbo notranjosti. Kancler se je trudil, da bi izvršil vse, kar se da izvršiti. Po mnenju Viljema pa je bila njegova napaka to, da se je odločil za kako stvar šele takrat, ko je bil prepričan, da bo uspela. Vsled tega je bilo delovanje njim dolgo in težavno. Nič ni prav vseč Viljemu, da je bil kancler Bulow pacifist in da se je uživel v misel, da mora Nemčija priti do sporazuma z Anglijo; naj stane to kar hoče. Način, kako je skušal Bethman vse to doseči, se je zdel Viljemu neprimeren, in tako misli Viljem o njem, da je delal napako za napako na raznih poljih svojega delovanja. Tako bi bil Bulow sokriv nemške nesreče. Ko je napočila vojna, pač ni kazalo odstavljanje kanclerja in Bulow je ostal, zlasti še, ker se je s njegove strani, kakor tudi s strani šefa civilnega kabineta zatrdjevalo, da ima Bulow delavstvo za seboj.

IZ DNEVNIKA PREMOGARJA

Spisal Powers Hapgood, član U. M. W.

(Nadaljevanje)

Ko sva imela karo na mestu, je pobral moj partner kramp ter pričel čepe kopati premog v namenu, da ga izpodkoplje. To sem storil tudi jaz, a radi pomanjkanja izkušnosti sva sklenila s partnerjem, da bom jaz nalagal premog in da ga bo on podkopal. Zelo malo je bilo premoga na mestih, kje sem ga izpodkopal jaz s svojim krampom in nato sem ga pričel metati z lopato na karo. Na desni strani je bil strop približno en in ali dva nad mojim hrbtom, če sem se sklonil v pravem kotu in nalagal sem lahko brez vsake težkoče. Nikdar pa ne bom pozabil agonij, katere sem trpel, ko sem delal na levi strani prostora. Tla so bila posuta tam s tri ali štiri inč debelimi skalami in tudi če sem se sklonil do pasu, se je moj hrbet prav do tilnika navzgor dotika stropa. Da nakladam, sem moral držati nogi sklonjeni in tudi ostalo telo, in kadar sem metel premog z lopato, je priletel v strop ali pa v stran kare. Le približno polovico premoga je prišlo tjakaj, kamor bi moral priti. Ostali del je padel na tla, poleg istic. Ko sem nakladal v bližini kare, sem pokleknil z eno nogo ter na ta način precej dobro napredoval, a ko sem dvigal premog nekako petnajst do dvajset čevljev od kare, ga nisem mogel vreči prav do kare. Ko sem videl, na kako lahek način je nakladal Jim premog ter ga metel v karo, ne da bi ga kaj stresel, čeprav je imel le šest inčev prostora med karo in streho, in kako je lahko storil to s kateregakoli mesta v prostoru, sem bil strahno jezen. Seveda, nogi mojega partnerja sta bili dosti krajši kot moji, a dosti višji moške kot sem jaz izhajajo lahko udobno v takih nizkih prostorih.

Se predno sem naložil karo, ki je držala približno eno tono, je izpodkopal Jim že več čevljev premoga. Pričela sva vrtati in tudi v tem slučaju sem imel svoje težkoče, kajti človek mora držati prsno ploščo proti kolonom ter vrtati luknjo v premog, ki je postal navidezno naenkrat tako trd kot skala. Ko je Jim završeval vrtanje, sem napravil jaz patrono iz kosa papirja, jo zvij ter napolnil s približno šest inč smodnika. Meni se je zdela zelo majhna, kajti vajen sem bil rabiti šestnajst do trideset inčev smodnika v Montani. Tudi metoda razstrelbe mi je bila nova. Mesto da bi potisnil patrono ter dolgo užigalno vrvico v luknjo ter zabasal slednjo z fiovatimi patronami, je spravil Jim patrono v luknjo in predno je pričel bati ali mašiti, je vtaknil vanjo dolgo bakreno žico. Malo je pričel mašiti luknjo, ki je bila v tem slučaju le nekako tri čevlje globoka, z majhnimi kosi premoga, dokler ni bila polna. Ko je potegnil ven dolgo bakreno žico, znano kot "needle", je ostala majhna luknja, vodeča do naboja. V to luknjo je vtaknil majhno belo vrvico, znano kot "squib" ter mi povedal, da švigne, kakor hitro je izgorelo par inčev, skozi luknjo do naboja.

Ko je bilo vse pripravljeno, je prižgal squib, in odhitela sva iz prostora. Komaj sva bila zunaj, ko se je završila razstrelba, vsled katere sta ugasnili majni svetilki. — Moj partner je svojo takoj zopet prižgal, kakor sva odšla nazaj v prostor. Tam sva zopet pričela delati v dimu smodnika, ki nana je silil v nos. Moj tovariš je dobil celo napad kihanja.

Razstrelba je bila dobra, kajti podrla je precejšno množino premoga ter omajala še nadaljnega.

V par minutah je bila naložena nadaljna karo, in z močnim pričetnim sunkom sva jo spravila v tek ter spustila navzdol po hodniku. Zadrževati sva jo morala z vsemi svojimi silami, da bi ne šla prehitro. Kakor hitro je zavila karo krog ovinka na glavne tračnice, sem jo jaz zadrževal in Jim je medtem pohitel na stran kare ter vtaknil "sprag" v eno izmed koles, s čemur ga je zavrl. Kara je pričela počasi voziti ter bi se bila ustavila, če bi Jim ne odstranil spraga ter dovolil kari, da se je pomikala počasi naprej, dokler ni zadela na verigo naloženih kar, ki so prišle od zgoraj. James je priklupil to karo na vlak in nato sva odklopila drugo prazno, ter jo potisnila v najin prostor.

Na poti iz prostora sva vzela vsak po en sandwich, katerega sva glodala, ko sva se zopet vračala na delo. Jim je prijel izpodkopavati premog s krampom in jaz sem nakladal karo. Moj hrbet se je pri tem ne-prestano zadeval v strop.

Jim je grozovit delavec, čeprav je kot tak tipičen za večino premogarjev. S silni-

mi in naglimi udarci se je zajedal njegov kramp v steno premoga, a ne s proste in udobne pozicije, s katere vihti tesar svojo sekuro, temveč iz sključene pozicije, katero mora vsled potrebe zavzeti premogar, kadar izbije ali izseka kos iz žile premoga. — Komaj je prenehal izpodkopavati, ko je bil že zopet na nogah ter prijel za sveder. Pet ali deset minut napornega vrtanja in lučnja je bila izvršana. Kakor hitro se je završila razstrelba, je bil Jim zopet na mestu sredi ostrega dima, ki se ni porazgubil med posameznimi streli. Prijel je za lopato ter pričel nakladati premog v karo iz razdalje pet do dvajsetih čevljev. Ko je bila karo naložena, ni bilo nobenega počitka. Spraviti sva jo morala navzdol po hodniku ter jo ustaviti s pomočjo spraga, nakar sva priključila prazno karo v svoj prostor.

Razven samega sebe mora vzdržavati Jim še ženo in pet otrok ter si ne more privoščiti, da bi mu ušla le ena minuta, tekem katere lahko spravlja premog na dan. Za ta premog dobiva po \$1.28 za tono. Toliko znaša tudi unijska lestvica za takozvani "pick coal". Za premog, katerega izpodkopljejo s pomočjo strojev in ki je znan kot mašinski premog, dobivajo približno 95 centov za tono. V Maryland Shaftu, kot se imenuje ta rov, se vrši vse delo s krampom in lopato.

Kljub vsej naglici in energiji, s katero sva delala, je potekel dan slabo, kajti spravila sva ven le šest kar premoga. Pripetila se je sedaj ta, sedaj ona stvar, vsled katere sva morala pustiti svoje delo pri licu ter opravljati drugo, prav tako trdo delo, ki nana ni prineslo ničesar. Ob priliki je naložena karo skočila iz tira, ko sva zavila krog ovinka in dobro sva se potila pet ali deset minut, da sva jo zopet spravila na tir s pomočjo blodov. Ob neki drugi priliki je bilo deset ali dvanajst kar na križišču, kjer so stale naše prazne kare in morala sva jih spraviti s poti.

Nekako ob trideset na štiri sva odložila svoje orodje, pobrala pele ter se napotila proti izhodu. Bilo je to dolgo potovanje pod nizkim stropom, ki je trajalo približno pol ure, predno sva zagledala veliko gručo osajenih premogarjev, s pelami v rokah in medlo gorečimi svetilkami na kapah, ki so čakali, da jih potegnejo navzgor. Sedeli smo v dolgem, ozkem prostoru, kjer je bila klop na vsaki strani ter čakali, da pride vrsta na nas. V skupinah po deset ljudi je pustil velik mož, ki je vozil vzpenjačo, stopiti premogarje v slednjo.

Velikansko je zadovoljstvo, katero občuti človek, ko ga koncem dneva zopet potegnejo navzgor in ko vidi, kako izgubljajo stene navpičnega rova počasi svojo črno barvo ter postanejo bolj svetle in ko pride končno navzgor v gorko luč poplanskega solca.

Odšel sem počasi po cesti proti boarding-hiši ter se oziral pri tem preko doline in blesteče se reke v bližini visokega griča na drugi strani. Nekako pod onim železnim gričem, v kojega vznožju je oral farmer v solnični luči, preživljava premogarji v tujem: right dip svoje dueve v temi in prahu, pod stropom, ki je na nekaterih mestih le tri čevlje in pol in redko več kot štiri čevlje in pol od tal.

Tekom vseh ur, ko sveti solnce najbolj žarko na livade in polja tega zelenega griča, delajo premogarji, na stotine čevljev spodaj s sklonjenimi hrbti ter kopljejo črni premog v medlem blesku svetilk na svojih kapah, nakladajo premog v ruševem belem dimu smodnika ali pa pritiskajo s hrbti na kare, ki so težke in nerodne.

V boarding hiši sem našel dva moža, ki sta prala drug drugemu hrbte z vodo, ki je bila temna kot tinta. Oba sta iz South Forka, kjer je večina rogov zaprtih in oba izgledata kot sta tukaj zelo zadovoljna. Ko sem ju vprašal glede teže, katero jim pripišejo s karami, je eden obeh odgovoril: "Dobivam prav tako dobro težo kot v kateremkoli unijskem rovu, v katerem sem delal."

Razmere v temu rovu so bile očividno dosti boljše in pravičnejše kot pa pri Berwind-White Company krog Windberja. — Vse kaže, da ni čuti tukaj naokrog nikakih pritožb glede teže, katero dobivajo premogarji. Tudi so plačani za mrtvo delo. Neki mlad človek, živeč v isti boarding-hiši, je porabil dva dni, da je očistil streho v svojem prostoru ter je dobil plačano za to približno po sedem dolarjev na dan.

(Nadaljevanje v torek, 21. novembra.)

Pregled priseljencev pred odpotovanjem.

Department of Labor objavlja pismo delavskega tajnika James J. Davis, naslovljeno na Mrs. Ch. A. Harris iz Indianapolis, v katerem Secretary of Labor razpravlja na dolgo o priseljeniških in naturalizacijskih problemih. Pismo je posebne važnosti, v katerem Secretary of Labor izraža svoj namen, da hoče nagovarjati kongres, naj ustvari zakon, ki naj bi omogočil pregled priseljencev že v starem kraju.

"Največja hiba našega sedanjega priseljeniškega sistema," piše Secretary of Labor, "je ta, da prepušča izbiranje priseljencev oblasti drugih držav. Ena izmed odredb, ki je prizvela vojno, je ta, da se mora vsak izemec ob prihodu v to deželo izkazati s potnim listom, izdanim po oni vladi, kateri je on podložen. Iz tega se vidi, da je odvisno od volje inozemskih vlad, kdaj naj pride in kdo naj ne pride v Združene Države. Ta pravica je bila najprej dana Japoniki na podlagi takozvanega "Gentlemen's Agreement"; s to pogodbo se je japonska vlada obvezala, da bo izdala potne liste za Združene Države le gotovim razredom svojega prebivalstva. Vedno je bilo sporno, da-li se ta pravica tudi pošteno izvršuje; v slučaju zlorabe so bile brzokone japonske oblasti ravno tako prevarane kakor naše. Ali čim pripoznavamo njihovo vlado za odgovorno, ne moremo oporekati resničnosti potnega lista, izdanega po kakem vladnem organu."

Sedanji pasportni sistem je neokorna mašinerija, ki je jako neprimerna za naše potrebe. Čas je, da mi sami začnemo odločevati, katerim vrstam priseljencev naj damo pravico, da se vdeležijo našega narodnega življenja, ako se moramo še nadalje zanašati na tujezemske delavce v svrhu razvoja naših proizvodnih virov. Mesto potnega lista, izdanega po inozemskih vladah, bi morali postaviti neki standard, kateremu priseljenec mora biti kos; kvalifikacija priseljencev naj bi se določila še v starem kraju in onim, ki odgovarja kvalifikaciji, naj se izda spričevalo, ki jih vpravičuje do prihoda v Združene Države. Da se to udeleži, imam pripravljenega za predložitev ob prihodu na sedanjem kongresu zakonski nacrt, ki določa pregledovanje namernih priseljencev; ta pregled naj obstoji v tem:

1. — Potom preizkušnje krvi naj se določi splošno zdravstveno stanje, prikriti bolezni itd.
2. — Tesna prizkušnja naj ugotovi fizično usposobljenost priseljencev za zaslužek.
3. — Umna preizkušnja naj se uvede, tako da se naši javni zavodi ne napolnijo z ljudmi, napram katerih nimamo nikake narodne dolžnosti, dočim se našinci niso primerno poskrbeli; nadalje pa, da se dobra ameriška kri neoskrunja s slaboumnostjo, blasnostjo in idijotstvom. Treba da ohranimo ameriško pleme zdravo na telesu, kakor na umu.
4. — Preizkušnja o značaju ni najmanj važna izmed vseh teh, kajti naj že bodi pregled priseljencev ob izkreavanju še tako natančen, vendarle ne moremo biti gotovi, da-li priseljenec ni bil zločinec, anarhist ali nemoralna oseba. S tem da imamo svojega zastopnika v samem kraju, kjer je nameravani priseljenec doma, smo lažje v stanu ugotoviti, kako vrsto državljanstva smemo v njem pričakovati; in ako se po njegovem prihodu izkaže, da ni tak, kakor se je pričakovalo, se vsi bodo strinjali z meaoj, da ga bo treba poslati nazaj tja, od koder je prišel.

"Razn prevajne spremembe od sedanjih zakonov, ki bo dala Ameriki sami pravico, da si izbere svoje lastne prihodnje prebivalce, bi se s tem doseglo še dve drugi dobri posledici. Prvič, preprečilo bi se s tem razdruženje domačij in družin, kakor se to dogaja sedaj, ko priseljeniške oblasti najdejo, potem ko so prišli sem, da vsi ali del družine niso pripravljeni. Drugič, dobili bi s tem seznam individualnega opisa priseljencev, tako da bi bila omogočena umna podlaga našega pro-

grama za amerikanizacijo in izobraževanje. Boljše priseljenišvo mora biti naše geslo, kajti isto pomenja boljše državljanstvo in boljše ustanove.

"Uzakonenje postave, da se uvede pregled inozemcev v starem kraju, je spojeno z mnogimi potežkočami, med katere spadajo obstoječe mednarodne pogodbe z nekaterimi izmed prizadetih dežel. Vendarle jaz mislim, da se to da izvesti, in v to svrhu sem pripravil za predložitev v prihodnjem kongresu spremembo k triodstotnemu zakonu v zmislu, da triodstotne kvote bodo na razpolago le za one dežele, ki bodo dovolile, da naši zastopniki vršijo v njih gori omenjeni pregled oseb, ki se hočejo priseliti v Združene Države."

Nekaj o Lloyd Georgu.

V svetovni vojni sta se na Angliškem koalirali najmočnejši stranki, konservativci in liberalci. Ta koalicija je ostala do zadnjih dni na vladi. Konservativci (unionisti) so razpolagali v spodnji zbornici s 346 mandati, ki se jim je pridružilo še 22 ulsterskih unionistov in 8 neodvisnih unionistov, liberalci pa s 120, odkar se je odcepilo 33 liberalnih poslancev, ki so tvorili svojo neodvisno liberalno skupino. Dasi so liberalci številčno slabšeji, je njihov prištavi David Lloyd George vsled svojih izrednih sposobnosti in ugleda, ki si ga je pridobil za časa svetovne vojne, zasedal mesto prvega ministra, kakor nazivajo Angleži ministrskega predsednika.

Lloyd George je mož s silno duševno in telesno energijo in šteje svojih šestdeset let. Leta 1890, je začel z vstopom v parlament svojo politično kariero. Kot politik je bil vsled svoje odločnosti in brezobzirnosti v zasledovanju svojih ciljev, nič manj pa radi svojega socialnega mišljenja in sarkazma pri svojih političnih nasprotih najbolj osovražen nasprotnik. Kot finančni minister je imel leta 1909, štiri in pol ure trajajoč govor, v katerem je branil svoj proračun, ki ga je sam označil kot bojni pohod proti siromstvu. O besnem nasprotstvu konservativcev je dobil za ta proračun večino v parlamentu in je utiral v državni politiki pot dalekosežnim socialnim reformam, tako da so ga nazivali prekuha. Socialistom je na ta način vzel veter iz jeda. Leta 1915 je postal prvi minister za municijo in 7. decembra 1916 je kot najmočnejša osebnost stopil na čelo angleškega kabineta ter odstopa sedaj kot zadnji od vseh ministrskih predsednikov izza vojnege časa.

V konservativni stranki je večina bila proti vladni koaliciji, ker se je bala, da stranka ne bi preveč izgubila na svoji izrazitosti, ker je Lloyd George dajal koalicijskemu kabinetu obiležje svo je politične osebnosti. Orientska kriza je dala konservativcem povod in so očitali Georgu, da je izigral ugled Anglije kakor se noben njegov prednik. Lloyd George pa je imel na svoji strani od konservativcev tudi ugledne politike, kakor Chamberlaina, ki so

ostali pristaši koalicije. Chamberlain je škifical na 19. oktobra konferenco unionistov, da jih pridobi za nadaljno koalicijsko politiko. Na konferenci se je zavzemal za njo tudi Balfour. Večina je pa izražala željo po neodvisnosti konservativcev. Konečno je bil stavljen sledeč predlog:

"Zbor konservativnih članov spodnje zbornice je mnenja, da naj konservativna stranka, sicer pripravljena za skupno delovanje s koalicijskimi liberalci vodi volilni boj kot neodvisna stranka z lastnim voditeljem in lastnim programom." Ta predlog je bil sprejet s 186 proti 87 glasovi. Odločil je Bonar Law, naslednik Lloyd Georgea, ki se je izrekel za neodvisnost stranke, kooperacijo z liberalci pa je repustil razmotrivanju v bodočnosti. Konservativci so torej odklonili samo skupno volilno borbo, skupen volilni program in skupno volilno vodstvo v predstojećih volitvah. Nihče se ni protivil koaliciji Georgeovega kabineta, nihče ni zahteval, da mora ta kabinet že pred volitvami odstopiti. Na Angliškem je parlamentarni čut izredno razvit in nihče v politiki ne prihaja s kolom, ker ga ni treba.

Elektrotehnična industrija v Sloveniji.

Polom bivše Avstrije prinesel nam je poleg politične svobode tudi gospodarsko. Državni preobrat preobrazil nam je celotno naše gospodarsko življenje.

Kakor vse panoge industrije, je dobila nov razmah tudi elektrotehnična industrija, ki je bila do leta 1919, ako izvajamo ljubljanske instalacijske tvrdke Franc Saks ter Vojnovič & Co., izključno v nemških rokah.

V Ljubljani se ji ustanovila tovarna za transformatorje "Transformator delniška družba", katero vodi dr. inž. Milan Vidmer, znani strokovnjak, ki uživa ravno glede transformatorjev svetovni sloves. Tovarni se podani vsi predpogoji za krasen razvoj.

V Mariboru je začela proizvajati izolirano bakreno žico "Kovina", prva jugoslovanska metalurgična industrija, delniška družba", ki ima v kratki dobi zaznamovali lepe uspehe.

Z izdelovanjem žarnic se je začela početi "Volta delniška družba" v Mariboru. Istotam se nahaja v prvih povojih "Akumulator, tovarna za akumulatore".

Od elektrotehničnih podjetij, ki se pečajo s projektiranjem in gradbo električnih central ter elektrifikacijo tovarn, omeniti je pred vsem trdsko Štebi in Tuječ, ki se sedaj združili s trdsko inž. Tumšek & Co. Navedena trdka se je razvila v kratki dobi v veliko podjetje, kateremu se obeta najlepša bodočnost. Zgradila, ozaroma razširila je celo vrsto večjih električnih naprav, kakor: Zagradec, Britof, Kranj, Novo mesto. Z električno centralo v Zagradcu začela je delati na velikopoteznem načrtu elektrifikacije Dolenjske. Omrežje visoke napetosti, ki obsega danes že okrog 15 km, ima združiti v eno celoto več električnih central, ki bodo skupno preskrbovale Dolenjsko z električno silo.

Po preobratu se je ustanovilo še veliko števil drugih instalacijskih in elektrotehničnih podjetij, kakor: Tratik v Ljubljani, Melstroja v Mariboru.

Tvrdke, ki se pečajo le s prodajo elektrotehničnega materiala, so: "Kuštrin", "Svetla delniška družba", "Boštjančič", vsi v Ljubljani.

Izmed tujih podjetij so se nacionalizirale: "A. E. G.", Siemens Schuckert, Kremenzky, vse trdke s sedežem v Zagrebu, "Elin" v Mariboru.

Pri vseh teh nacionalizacijah

pa si je znal tuji kapital zasigurni svoj odločilni vpliv, ker na vseh vodilnih mestih so nastavljeni povsod tujerodeci kljub temu, da nam ne primanjkuje zadostnega števila domačih kvalificiranih inženjerjev.

Električni industriji se nudi v bodočnosti lepa perspektiva, ker se je Fala končno odločila raztegniti svoje omrežje od Maribora do Trbovelj.

(Po V. Jutrnji)

NAZNANILO.

V Canonsburgu, Pa., se je snarino ponesečil rojak

JOE SENIČAR

in sicer na železniškem tiru v kraju Down Town. Star je bil 33 let in zapuša tu svojega očeta, v starem kraju pa mater in tri brate. Pravi vzrok ponesečbe se zdaj ni znan. Rahla naj mu bo ameriška zemlja. (16-18-11)

Ne trpite vsled

Revmatizma,
Živčnega trganja,
bolečita v prsih,
etripila mišic

Vdrgnite

PAIN-EXPELLER

na bolečo površino, da
boste začutili žarenje, in
udobna, pomirjujva pomoč
bo sledila. Pristni Pain-
Expeller nosi SIDRO
varstveno znamko.

Velika Blaznikova

Pratika

(s tremi mlatiči.)

Cena s poštnino ... 20c

25 pratik \$3.75

50 pratik 6.50

100 pratik 12.00

Slovenic Publishing Co.

82 Cortlandt Street New York

ADVERTISE IN "GLAS NARODA".

Severova zdravila, vsa držijo
zdravje v družinah.

KAŠELJ

je vendar neprijeten znak in
se ga ne sme zanemarjati.
Uživajte

SEVERA'S
COUGH BALSAM.

kateri olajša kašel, te odvrni mnogo
trpljenja. Je ravnak tako dober za
odrasle kakor za otroke.

Cena 25 in 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S
COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripo in za odpmoč
pri glavoboli vsled prehlada

Cena 30 centov.

Vprašajte po lekarnah.

Cedar Rapids, Iowa

Praktični
Računar

Priročna žepna knjžica, ki ima
vse kar je v kupčiji potrebno, že
natančno izračunjeno, kakor tudi za
izračunjenje obresti

Knjžica je trdo vezana, stane
75c

SLOVENIC PUBLISHING CO.

82 Cortlandt Street New York

